

JOANNA TÖYRÄÄNVUORI

Pyrgin lehtikultapiirtokirjoitus

Johdanto

Pyrgin piirtokirjoitukset on kirjoitettu kolmeen lehtikultakääröön, jotka ovat kooltaan 19,3 x 9,2 cm. Ne löydettiin vuonna 1964 Pyrgin pyhäköstä Lazion maakunnasta Italiassa. Pyrgi (nyk. Santa Severa) oli etruskien satamakaupunki, joka oli yhteydessä läheiseen Caeren kaupunkiin. Etruskit olivat muinainen Keski-Italiaa asuttanut kansa, joka myöhemmin sulautui osaksi Rooman valtakuntaa. Foinikiaksi ja etruskiksi (CIE 6314, 6315) kirjoitetut kultalehdille tehdyt piirtokirjoitukset on ajoitettu noin vuoteen 500 eaa., perustuen niiden arkeologiseen löytökontekstiin. Piirtokirjoituksessa käytetty foinikian muoto on ns. välimerellinen foinikia, jossa tutkijat ovat havainneet yhtymäkohtia kyproslaiseen foinikiaan ja puuniin.

Piirtokirjoitusten reunoissa on reikien jälkiä ja ne oli ilmeisesti nauhattu temppelin (temppeli B) puiisiin pylväisiin tai oviin. Temppeleiden seiniin naulatut dedikaatiot eli omistuskirjoitukset olivat tyyppillisiä tälle alueelle ja niitä on löydetty sekä puusta että pronssista valmistettuina. Kultalehtikääröjen vierestä löytyi myös kultapäisiä pronssinauloja. Piirtokirjoitusten sisällöt ovat samansuuntaiset vaikkakaan eivät identtiset, joten foinikialainen piirtokirjoitus on ollut suurena apuna etruskin kielien selvittämisessä. Kultalehtikääröt sijaitsevat nykyisin roomalaisen pankin holvissa, mutta niiden kopiot ovat nähtävillä Villa Giulian kansallismuseossa Roomassa. Tässä on käännetty vain foinikiankielinen piirtokirjoitus C (KAI 277).

AJOITUS: 500-luku eaa.

KIELI: Välimerellinen foinikia

KIRJOITUSMATERIAALI: Kultra

LÖYTÖPAIKKA: Santa Severa, Italia

NYKYINEN SIJAINTI: Museo Nazionale Etrusco di Villa Giulia, Rooma
(kääröillä ei ole inventointinumeroja)

EDITIO: KAI 277

Käännös

¹Valtiatar Astartelle:

²Tämä on se pyhäkkö, jonka Tiberi(us) Velianas, caerialaisten kuningas teki ja jonka hän antoi ³auringolle uhraamisen kuussa. Hän rakensi lahjaksi temppelille pyhäkön, ⁴sillä Astarte korotti hänet kädellään kuninkaaksi kolmen vuoden ajaksi, xurvar-kuusta jumalan hautaamisen päivään saakka.

⁵Temppelissä oleva jumalan patsas säilyköön yhtä kauan kuin yllä olevat tähdet!

Huomioita

¹ **Valtiatar:** *rbt* on monivivahteinen ylhäistä naista kuvaava termi ja usein yhdistetty jumalatar Astarteen. Foinikialaiset käyttivät jumalattaresta nimeä Astarte, etruskilaiset puolestaan nimeä Juni tai Uni (roomalaisen Junon esimuoto). Toisessa etruskilaisista piirtokirjoituksista nimi on synkretistisessä muodossa *unial astres* eli Juni-Astarte.

² **pyhäkkö:** Termi viitanee aedricula-tyyppiseen pyhäkköön. Aedricula oli roomalainen pylväin ympyröity pienoispöyhäkkö, jossa säilytettiin talon ja alun perin ruokavaraston suojelesjumalia.

Tiberius Velianas: Nimi *tbry wlns* on tulkittu myös muodossa Thebariye, Teperie tai Thefarie. Nimi Tiberius juontaa juurensa etruskilaiseen Tiburin kaupunkiin, josta myös Rooman läpi virtaava Tiberjoki on saanut nimensä.

caerialaisten: Caerelaiset olivat etruskilaisia Caeren (etruskiksi *Kaisra* tai *Kisra*) kaupungin asukkaita. Pyrgi oli Caeren satamakaupunki. Caere sijaitsi nykyisen Cerveterin alueella.

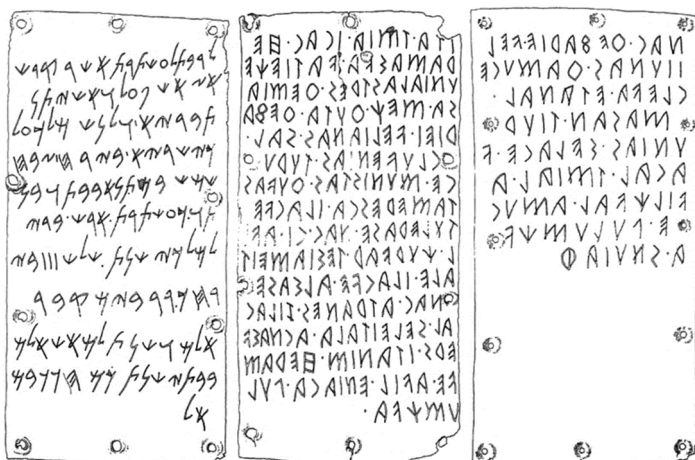
kuningas: Vain foinikiankielinen teksti mainitsee Tiberius Velianakseen kuninkuuden. Etruskinkieliset tekstit käyttävät kuningas-sanan sijaan terminä *zilāt*, joka viittasi yhteisön johtajaan.

³ **auringolle uhraamisen kuu:** kuukauden etruskinkielinen nimi on *tulerase*. Sen sijoittumista vuotuisen kalenteriin ei tiedetä. Etruskien jumalattarelle omistettu turane-kuu sijoittui kesäkuulle.

⁴ **xurvar-kuusta:** kyseessä on etruskilaisen kalenterin kuukausi, jonka on arveltu vastaavan lokakuuta.

jumalan hautaamisen päivä: termi on yhdistetty Adonis-tyyppisten kuolevien ja henkiinheräävien jumalten kultteihin. Ei ole tiedossa, mihin jumalaan teksti viittaa, mutta on myös mahdollista, että teksti viittaa kuninkaan itsensä kuolemaan, mikä tekisi tekstistä hautapiiritokirjoituksen.

⁵ **patsaan:** sanan tarkka merkitys on tuntematon, mutta se on ehdotettu tarkoittavan votiiviesinettä tai lahjoitusta. Molemmissa etruskinkielisissä teksteissä vastaava sana on monikollinen.

KUVA 1. Piirros Pyrgin lehtikultaisista kirjoituskääröistä. Foinikiankielinen teksti on vasemmanpuoleisessa taulussa. (Piirros: Wikimedia Commons)

Kirjallisuutta

Bonfante, Lisa

1986 *Etruscan Life and Afterlife: A Handbook of Etruscan Studies*. Detroit: Wayne State University Press.

Knoppers, Gary N.

1992 "The God in His Temple." The Phoenician Text from Pyrgi as Funerary Inscription." *Journal of Near Eastern Studies* 57, 105–120.

Schmitz, Philip. C.

1995 "The Phoenician Text from the Etruscan Sanctuary at Pyrgi." *Journal of the American Oriental Society* 115(4), 559–575.

Schmitz, Philip. C.

2007 "Adonis in the Phoenician Text from Pyrgi? A New Reading of KAI 277.5." *Etruscan News* 8, 9–13.

Wikander, Ola

2008 "The Religio-Social Message of the Gold Tablets from Pyrgi." *Opuscula* 1. Tukholma: Editorial Committee of the Swedish Institutes at Athens and Rome, 79–84.